

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.V.20.095/2016/9.

A tanács tagjai:

Dr. Bartal Géza a tanács elnöke
Dr. Simonné Dr. Gombos Katalin előadó bíró
Dr. Farkas Attila bíró

A felperes:

...

A felperes képviselője:

... jogtanácsos

Az alperes:

I. rendű
II. rendű

Az alperes képviselője:

... jogtanácsos I. rendű
Dr. Dobrossy István ügyvéd II. rendű

A per tárgya:

Szerződés érvénytelenségének megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

II. rendű alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Debreceni Törvényszék 5.Gf.41.041/2015/5.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Debreceni Járásbíróság 9.G.40.306/2014/9.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálattal támadott részében hatályában fenntartja.

Kötelezi a II. rendű alperest, hogy fizessen meg az államnak felhívásra 2.486.300 (Kettőmillió-négyszáznyolvanhatezer-háromszáz) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes a 2014. április 1-jén meghozott és 2014. április 23-án jogerőre emelkedett ... számú határozatában megállapította, hogy az I. rendű alperes „A megrendelő által használt kaszálóterületen a réti széna betakarítása (kaszálás, bálázás, rendsodrás), valamint a képződött réti széna bálák beszállítása, kazalba rakása" tárgyú beszerzése körében megsértette a közbeszerzésekről szóló 2011. évi

CVIII. törvény [Közbesz. tv. (új)] 119. §-ára tekintettel a Közbesz. tv. (új) 5. §-át. Ezért az ajánlatkérő I. rendű alperest 300.000 forint bírsággal sújtotta.

- [2] A döntés alapjául az szolgált, hogy az I. rendű alperes mint megrendelő és II. rendű alperes mint vállalkozó között 2013. július 2-án határozott időre, közbeszerzési eljárás lefolytatása nélkül vállalkozási szerződés jött létre, amely alapján az I. rendű alperes a II. rendű alperes részére nettó 24.862.818 forint kifizetést teljesített.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [3] A felperes kereseti kérelmében az alperesek által megkötött szerződés érvényessé nyilvánítását kérte, mivel kiemelkedően fontos közérdek fűződik a teljesítéshez, kérte továbbá az alperesekkel szemben bírság egyetemleges kiszabását. A kereseti kérelmét utóbb akként módosította, hogy a szerződés érvénytelenségének megállapítását és az eredeti állapot helyreállítását kérte. Végleges kereseti kérelmében a szerződés érvénytelenségének megállapítása mellett bírság kiszabását indítványozta az I. rendű alperessel szemben. E keresetváltoztatását azzal indokolta, hogy a szerződés teljesezésbe ment, így az eredeti állapot helyreállítására nincs lehetőség, a szerződés érvényessé sem tehető, mert az I. rendű alperes a közbeszerzés mellőzésével jogsértő módon kötötte a szerződést.
- [4] Az I. rendű alperes elsődlegesen a keresetindítási határidő elmulasztása miatt a per megszüntetését, érdemi ellenkérelmében pedig a kereset elutasítását kérte arra hivatkozással, hogy a perbeli esetben a szerződés érvénytelenné nyilvánítása esetén sem lehetséges bírság kiszabása.
- [5] A II. rendű alperes ellenkérelmet nem terjesztett elő.

Az első- és másodfokú ítélet

- [6] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította, és kötelezte a felperest az I. rendű alperes javára perköltség megfizetésére és kimondta, hogy a perrel felmerült eljárási illeték az állam terhén marad. Az 1952. évi III. törvény (Pp.) 123. §-át idézve kifejtette, hogy nincs helye megállapításnak, ha a felperes teljesítést követelhet. A felperes előterjesztett ugyan eredeti állapot helyreállítására irányuló kereseti kérelmet, amely a szerződés megszűnése miatt nem volt teljesíthető, egyebekben viszont kérelme a 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 2. pontja szerinti követelményeknek nem felelt meg. A Közbesz. tv. (új) 164. § (1) bekezdése csak arra az esetre vonatkozik, amikor a felek szerződése még nem ment teljesezésbe, ezért a kereseti kérelem nem teljesíthető.
- [7] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, megállapította, hogy az I. rendű és II. rendű alperesek által 2013.

július 2-án megkötött ... számú vállalkozási szerződés érvénytelen. Mellőzte a felperes perköltség fizetésére történő marasztalást, valamint az illeték viselésével kapcsolatos rendelkezést. Az I. rendű alperessel szemben 745.884 forint bírságot szabott ki, valamint egyetemlegesen kötelezte az I. rendű és II. rendű alpereseket 500.000 forint elsőfokú és 250.000 forint másodfokú perköltség, a II. rendű alperest pedig az állam javára 1.491.000 forint elsőfokú és 1.989.000 forint másodfokú le nem rótt eljárási illeték megfizetésére.

- [8] A másodfokú bíróság a felperes végleges kereseti kérelme alapján a Ptk. 239/A. §-a alkalmazásával lehetőséget látott a szerződés érvénytelenségének megállapítására, különös figyelemmel a felperes által hozott jogerős határozatra is. Rámutatott arra, hogy a Közbesz. tv. (új) 164. § (1) bekezdését - amely az Európai Parlament és Tanács 2007. december 11-i, 2007/66/EK irányelvének teljesítését szolgálja - az 1/2010. (VI.28.) PK véleményre is figyelemmel csak akként lehet értelmezni, hogy amennyiben a bíróság megállapítja a szerződés érvénytelenségét és az eredeti állapotot nem lehet helyreállítani, köteles bírságot kiszabni, melynek összege az eset összes körülményeit figyelembe véve legfeljebb a szerződés értékének 10 %-a lehet. Mérlegelte az I. rendű alperes elismerését és a felperes által kiszabott 300.000 forint összegű bírságot, erre alapítottnak pedig a szerződéses érték 3 %-ának megfelelő mértékű bírság kiszabását találta indokoltnak. Megállapította, hogy a per tárgyának értékeként a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értékét, nem pedig az elsőfokú bíróság által figyelembe vett, kereseti kérelemben megjelölt bírság összegét kell számításba venni, az így megállapított pertárgyérték, valamint a megváltozott pervesztességi, pernyertességi arányok alapján döntött az első- és másodfokú eljárásban felmerült perköltség, valamint le nem rótt eljárási illetékek viseléséről.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [9] A jogerős ítélettel szemben a II. rendű alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, melyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és a kereset elutasítását, az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet sérti a Közbesz. tv. (új) 164. § (1) és (4) bekezdését, a Pp. 3. § (2) bekezdését, 164. § (1) bekezdését, 206. § (1) bekezdését, 221. § (1) bekezdését és 123. §-át.
- [10] Szerinte az elsőfokú bíróság helyesen jutott arra a megállapításra, hogy a felperesnek az eredeti állapot helyreállítására irányuló kérelme megalapozatlan. A Közbesz. tv. (új) 164. § (1) bekezdésének rendelkezése arra az esetre vonatkozik, amikor a felek között még nem ment teljessébe a szerződés, és a jövőre nézve szükséges a szerződés érvénytelenségének megállapítása. Miután a felperes kereseti kérelme nem tartalmaz határozott kérelmet arra, hogy az

érvénytelenség melyik törvényi jogkövetkezményének alkalmazását kéri, így a 2/2010. (VI.28.) PK vélemény alapján a kereset elutasításának van helye.

- [11] A II. rendű alperes felülvizsgálati kérelmében hivatkozott arra is, hogy a másodfokú bíróság a bizonyítékokat kirívóan okszerűtlenül és a logika szabályaival ellentétesen mérlegelte, az általa megállapított tényállás, illetve az ítélet indokolása hiányos, és abból téves következtetés levonásával hozott jogszabálysértő ítéletet. A másodfokú bíróság a pertárgyérték, továbbá a perköltség, valamint illetékfizetési kötelezettsége meghatározásánál az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése megsértésével járt el, ugyanis perköltség és illeték fizetésére nem kötelezhető. Érvelése értelmében a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti perben a pertárgy értékének meghatározásával a Pp. 25. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenes, sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, mert a perben állására csak azért volt szükség, mert az I. rendű alperessel ügyletkötő fél volt, ugyanakkor a közbeszerzési kiírásra ráhatása nem volt.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [12] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [13] A Kúria a felülvizsgálati eljárás eredményeként megállapította, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okból nem jogszabálysértő.
- [14] Az I. rendű és a II. rendű alperesek közötti szerződés megkötésekor hatályos Közbesz. tv. (új) 127. §-ának (1)-(3) bekezdései a közbeszerzési szerződések odaítélésére vonatkozó jogorvoslati eljárások hatékonyságának javítása tekintetében született Európai Parlament és Tanács 2007. december 11-i 2007/66/EK irányelvének magyar jogba történő implementálása érdekében került megalkotásra. Mindebből következően a perbeli jogvita elbírálásánál az irányadó jogi szabályok értelmezésénél az irányelv célkitűzéseinek való megfelelésre is figyelemmel kell lenni. Amíg a szerződések érvénytelenségével kapcsolatos generális polgári jogi szabályok nem tartoznak az Európai Unió szabályozási jogkörébe, azaz e területen a tagállamok maguk alkotják meg kötelmi jogi joguk e jogterületre vonatkozó szabályait, addig a közbeszerzési szerződések esetén - a lex specialis, valamint az uniós jog hatékony érvényesülésének elvére is figyelemmel - az 1959. évi IV. törvény (Ptk.) érvénytelenségre vonatkozó klasszikus szabályaihoz képest mind az érvénytelenség kimondására, mind annak jogkövetkezményeire vonatkozó szabályok az uniós jogra is tekintettel, eltéréssel érvényesülnek.
- [15] Az irányelvi célkitűzések megvalósítását célzó magyar szabályok csak akként értelmezhetők, hogy amíg általánosságban szerződés semmissége esetén a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség [Ptk. 234. § (1) bekezdés], addig a 2007/66/EK irányelv célkitűzéseinek megfelelően értelmezett Közbesz. tv. (új)

127. §-a szerint az irányelv által körülírt esetekben a közbeszerzések alá eső polgári jogi jogviszonyokban megkötött szerződések esetén a közbeszerzési eljárások szabályainak megsértése miatti semmisség megállapítására, annak bíróság általi kimondására mindenképpen szükség van. Az irányelv 21. preambulum bekezdése szerint az irányelv hatálya alá tartozó szerződések érvénytelenségére vonatkozó szabályok tagállamok általi meghatározásakor azt a célt kell szem előtt tartani, hogy a felek szerződésből eredő jogainak és kötelezettségeinek érvényesítése és teljesítése megszűnjön. A szerződés érvénytelennek nyilvánításából fakadó következményeket a nemzeti jog határozza meg. A nemzeti jogszabályok ennél fogva előírhatják valamennyi szerződéses kötelezettség visszamenőleges megszűnését, vagy a még teljesítendő kötelezettségekre korlátozhatják a megszüntetés hatályát. Ez nem vezethet a szigorú szankciók hiányához, ha a szerződéses kötelezettségeket már egészben vagy majdnem egészben teljesítették. Ilyen esetekben a tagállamoknak alternatív szankciókat is elő kell írniuk, figyelembe véve a szerződés hatályban maradásának nemzeti jog szerinti mértékét.

- [16] A fenti szabályokra tekintettel a II. rendű alperes hivatkozásával ellentétben a felperes számára a Közbesz. tv. (új) 164. § (1) bekezdése nem mellőzhető perindítási kötelezettséget ír elő, amennyiben a közbeszerzési döntőbizottság a Közbesz. tv. (új) 127. § (1) bekezdése szerinti jogsértést megállapítja. A felperes a 2014. április 23-án jogerőre emelkedett ... számú határozatában a közbeszerzési szabályok megsértését az I. rendű alperes (beszerző) közbeszerzési értékhatárt meghaladó visszterhes szerződés megkötésével járó beszerzése kapcsán megállapította, miután jogtalanul mellőzte a közbeszerzési eljárás lefolytatását. Erre tekintettel a Ptk. szerződés érvénytelenségére vonatkozó szabályaival szemben speciálisan a fentiek szerint alkalmazandó uniós és magyar közbeszerzési szabályok alapján a felperes által kezdeményezett - a határozat bírósági felülvizsgálatának hiányában az általános hatáskörű bíróság előtt - polgári peres eljárásban a bíróságnak a szerződés érvénytelenségének kimondásáról kellett rendelkeznie.
- [17] A felperes kereseti kérelmét többször módosította, végleges kereseti kérelmében pedig az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása nélkül csupán a szerződés érvénytelenségének kimondása és az I. rendű alperessel szemben - jelen felülvizsgálati kérelemmel nem érintett - bírság kiszabása iránti keresetet terjesztett elő.
- [18] Helyesen mutatott rá a másodfokú bíróság arra, hogy - az elsőfokú bíróság téves jogi álláspontjától eltérően - szerződés érvénytelenségével összefüggő eljárásokban nem csupán a Pp. 123. §-a szerint kerülhet sor megállapítási keresettel igény érvényesítésére, hanem a Ptk. 239/A. §-a - a 2012. május 26-tól előterjesztett keresetek esetén - anélkül is lehetővé teszi a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kérelem

előterjesztését, hogy a fél az érvénytelenség következményeinek alkalmazását kérné.

- [19] A Közbesz. tv. (új) 164. § (4) bekezdése előírja, hogy ha a bíróság a Közbeszerzési Döntőbizottság által kötelezően kezdeményezett perben megállapítja a szerződés Közbesz. tv. (új) 127. § (1) bekezdés a)-c) pontja szerint meghatározott okok miatti érvénytelenségét, az érvénytelenség jogkövetkezményeit a Ptk.-ban és a Közbesz. tv. (új)-ban foglaltak szerint alkalmazza.
- [20] Az érvénytelenség Közbesz. tv. (új) szerinti közigazgatási típusú jogkövetkezménye a kiszabott bírság, míg a Ptk. szerinti elsődleges jogi következménye, hogy az ilyen ügyletre nem lehet jogot alapítani, vagyis a felek által célzott joghatások nem érhetők el. Ez az a jogkövetkezmény, amelyet semmisség esetén a bíróságnak hivatalból kell alkalmaznia, a további polgári jogi jogkövetkezmények levonására kérelem előterjesztésre van szükség [1/2010. (VI.218.) PK vélemény], különös tekintettel arra is, hogy maga a Ptk. is többféle lehetséges jogkövetkezményt határoz meg, és lehetővé teszi a másodlagos jogi következmények levonása nélküli megállapítást is, mert nem kizárt, hogy a felek az érvénytelen szerződés jogi következményeit maguk vonják le. A Közbesz. tv. (új) 127. § (1) bekezdés a) pontja szerinti jogsértést jogerősen állapította meg a felperes határozata a közbeszerzési kiírás jogtalan mellőzésére tekintettel. A bíróság e jogsértést polgári perben is megerősítő ítéleti rendelkezésével - melynek kimondása a fentebb kifejtettek szerint az uniós jogból fakadó tagállami kötelezettség - nem sértett jogszabályt.
- [21] A bíróság a Pp. 3. § (2) bekezdése figyelembevételével a felek által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat megfelelően értékelte, a felperes módosított kereseti kérelméről döntött. A másodfokú bíróságnak a jogvita elbírálásakor elsősorban jogkérdésben kellett állást foglalnia. E jogkérdés elbírálásához szükséges mértékben a tényállás megfelelően feltárássra került. Az I. rendű és a II. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés megkötése és annak tartalma, továbbá a felperes által a közbeszerzési jogsértést megállapító jogerős határozat hozatala tekintetében a felek között vita nem volt. A jogvita elbírálásához szükséges mértékű bizonyítás lefolytatását és a felmerült bizonyítékok logikus és okszerű mérlegelését követően [Pp. 206. § (1) bekezdés], a bizonyítási teher szabályát [Pp. 164. § (1) bekezdés] helyesen alkalmazva, és határozatát a szükséges mértékben kellően megindokolva [Pp. 221. § (1) bekezdés] járt el a bíróság és hozott a jogszabályoknak megfelelő határozatot.
- [22] Nem sérült az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének fair eljárást, észszerű határidőn belüli ügyintézés és indokolási kötelezettséget előíró szabálya sem, amelyre a II. rendű alperes különösen a per tárgyának értéke, annak másodfokú bíróság által történt meghatározása körében hivatkozott. Az Alaptörvény ellenesnek állított Pp. 25. § (4) bekezdése a perbeli jogvitában relevanciával nem bír, megjegyzendő azonban, hogy a főkövetelés

járulékainak a pertárgyérték számításánál történő figyelmen kívül hagyását előíró kifogásolt szabály összhangban áll a II. rendű alperes által hivatkozott alaptörvényi rendelkezésekkel. A pertárgyérték meghatározásánál a Pp. 24. § (1) bekezdése szerint a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értéke az irányadó, e szabályt értelmező bírói gyakorlat pedig egyértelmű, miszerint a szerződés érvényességének vagy érvénytelenségének megállapítására irányuló perben a pertárgy értékét a szerződésben kikötött ellenszolgáltatás értéke határozza meg (5/2013. PJE jogegységi határozat, EBH 2000.335., BH 2001.132., BH 2001.30., BH 2005.58., BH 1997.411.).

- [23] Alaptalanul sérelmezte a II. rendű alperes az első- és másodfokú perköltségben, valamint le nem rótt eljárási illetékekben való marasztalását arra hivatkozva, hogy a közbeszerzési jogsértésre nem volt ráhatása. A szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti perekben szükségképpen pertársaság áll fenn a szerződést megkötő felek között, azaz valamennyiük perben állására szükség van az érvénytelenség kimondásához. Mindebből következően a II. rendű alperes perben állása nélkül a perben érdemi döntés nem hozható. A közbeszerzésekhez kapcsolódó szabálytalanságok megelőzése, megtörtént jogsértések megfelelő szankcionálása érdekében a felperes által kötelezően kezdeményezendő perben a felmerült költségeket annak a félnek szükséges viselnie, aki pervesztesnek bizonyult (Pp. 78. §), a Pp. 51. § a) pontja alá eső pertársakat pedig a perköltség megfizetésére egyetemlegesen kell kötelezni [Pp. 82. § (1) bekezdés].
- [24] Nem helytálló e körben az a hivatkozás sem, hogy a II. rendű alperesnek nem volt arról tudomása, hogy a szerződés megkötésével közbeszerzési jogsértés került megvalósításra. A közbeszerzési értékhatár fölé eső díjazás mellett a II. rendű alperes is tudta, de legalábbis tudnia kellett, hogy az I. rendű alperessel kötött ügylethez a szerződés megkötését közbeszerzési eljárásnak kellett volna megelőznie. Az, hogy erre nem került sor, nyilvánvalóan tudta a II. rendű alperes is. A perben tanúsított II. rendű alperesi magatartás sem lehet az alapja költségek alóli legalább részbeni mentesítésnek, a II. rendű alperes ugyanis érdemi ellenkérelmet nem terjesztett elő, a per felülvizsgálati szakát megelőzően nem nyilatkozott, ezért a felmerült költségek és le nem rótt illeték viselésére köteles.
- [25] A kifejtettek értelmében a Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezéseit a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

Záró rész

- [26] A felperesnek a felülvizsgálati eljárásban igazolt költsége nem merült fel, ezért az e költség viseléséről való határozathozatalt a Kúria a Pp. 75. §-ára és 78. § (1) bekezdésére is figyelemmel mellőzte. A le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték

viseléséről a Kúria az 1990. évi XCIII. törvény 74. § (3) bekezdésére tekintettel a 6/1986.(VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése, valamint 15. § (1) és (3) bekezdése alapján határozott.

- [27] A Kúria a jogerős ítélet elleni felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése szerint tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2016. június 9.

. Bartal Géza s.k. a tanács elnöke, Dr. Simonné Dr. Gombos Katalin
s.k. előadó bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró